

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Olimpia Matys

Wizytator ds. ewaluacji, KO w Opolu

Podsumowanie wizyty studyjnej w Holandii w dn. 12-19.09.2010

Edukacyjne sukcesy holenderskich szkół

Co wpływa, że szkoły w Holandii zarówno w badaniach PISA, jaki i w rankingach najlepszych szkół w świecie zajmują wysokie pozycje?

Holandia, jako państwo niezwykle demokratyczne, charakteryzuje się również w pełni autonomicznym i niezależnym systemem oświaty. Zasadą funkcjonowania wszystkich szkół w Królestwie Niderlandów jest zagwarantowana przez Konstytucję idea wolności edukacji, poszanowania praw dziecka i ucznia oraz szeroko pojęta tolerancja. W myśl tego, holenderski system edukacyjny wyróżnia bogactwo i różnorodność oferty edukacyjnej, dostępność dla wszystkich warstw społecznych, ogólna powszechność i wysoki poziom elastyczności.

W Holandii główny nacisk położony jest **na wyrównywanie szans edukacyjnych** wśród dzieci z rodzin o niskim statusie społecznym, na pełną asymilację dzieci obcokrajowców, a także na wzmacnianie pozycji nauczyciela. Warto podkreślić, że w chwili obecnej poziom uczestnictwa w edukacji jest rzeczywiście wysoki, a jeden na trzech absolwentów szkoły średniej kończy pierwszy stopień uniwersytecki.

Rząd holenderski prowadzi nowoczesną politykę, której celem jest dostosowanie się do ogólnych potrzeb i warunków rozwoju życia społecznego. Stąd też nakłady na oświatę są wysokie, a podział środków finansowych odbywa się zgodnie z prawnie zagwarantowaną zasadą równego traktowania wszystkich sektorów szkolnictwa podstawowego, średniego oraz wyższego.

W Holandii każdy może założyć szkołę. Stąd też funkcjonują szkoły prywatne, wyznaniowe, protestanckie i katolickie, muzułmańskie, żydowskie czy też hinduistyczne. Są też tzw. wolne szkoły oraz szkoły stosujące metody nauczania wg Marii Montessori oraz Celestyna Freineta.

Zgodnie z zasadą nieskrępowanego zakładania szkół, tworzenia ich w oparciu o przekonania religijne i ideologiczne czy stosowanie różnych metod wychowawczych, szkoły publiczne i prywatne **mają równy status w zakresie finansowania**. Jest to niezwykle ważne, podobnie jak fakt, iż różnorodność szkół wpływa na ich konkurencyjność oraz rozwój ciekawej oferty edukacyjnej. Taka sytuacja oraz wolność edukacyjna powoduje, iż nauczyciele stają się bardziej odpowiedzialni, profesjonalni i są otwarci na potrzeby uczniów i ich rodziców. Warto jednak zaznaczyć, że autonomię szkół ograniczają **ogólne standardy jakościowe** określone przez Ministerstwo Edukacji, Kultury i Nauki. Mimo to, w szkołach istnieje dowolność w zakresie stosowanych metod i form pracy z uczniem, wyboru programów nauczania i podręczników, stosowania programu rozwoju społecznego, emocjonalnego czy wychowawczego.

W Holandii bardzo ważne jest nauczanie czynnościowe poprzez działanie, które wpływa na lepsze efekty kształcenia. Uważa się, że lepiej kłaść nacisk na umiejętność radzenia sobie z natłokiem



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ



UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

informacji, niż przekazywanie sporych nakładów wiedzy. Środowisko oświatowe myśli o edukacji, jako o kreowaniu środowiska uczenia się, w którym nauczyciel nie jest jedynym źródłem informacji.

I tak celem nauczycieli w szkołach podstawowych jest szeroko pojęta edukacja dzieci. Położony jest bowiem nacisk na rozwój intelektualny, emocjonalny, społeczny, rozwój kreatywności wśród uczniów, nabycie społecznych, kulturalnych oraz fizycznych umiejętności. Te główne cele mają stymulować naturalną ciekawość dziecka i komunikację. Zatem **podstawą pracy są oczekiwane rezultaty procesu uczenia się, a nie sposób w jaki mają zostać one osiągnięte.**

Niewątpliwie na sukcesy w wynikach kształcenia wpływ ma połączenie scentralizowanej polityki oświatowej z decentralizacją w zakresie administracji oświatowej, wysokie nakłady finansowe na oświatę oraz sposób prowadzenia szkół. W efekcie oznacza to, że **Rząd finansuje szkoły, czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji oraz prawa oświatowego w zakresie funkcjonowania szkół.**

Władze lokalne danej gminy odpowiedzialne są za infrastrukturę oraz bazę szkół, a także za funkcjonowanie przedszkoli. Samorząd stwarza równe szanse dla wszystkich dzieci, a w szczególności wdraża programy przedszkolne dla dzieci z rodzin o niższym kapitale społecznym. Aby zmniejszyć dystans edukacyjny władze gminne zakładają liczne żłobki oraz przedszkola. Przy przedszkolach otwierane są tzw. grupy zabawowe, których celem jest nauka języka holenderskiego oraz rozwój społeczno – emocjonalny.

W celu systematycznego podnoszenia jakości pracy szkół Samorząd w Leiden współpracuje z PLATO, niezależnym ośrodkiem badawczym, który specjalizuje się w projektowaniu, planowaniu i zarządzaniu badaniami oceniającymi. W ramach tej współpracy wdrożono w 2004 roku Monitor Leiden, którego celem jest śledzenie drogi rozwoju oraz kształcenia każdego dziecka, a także systematyczna obserwacja jego postępów. Obecnie działania PLATO skoncentrowane są na funkcjonowaniu przedszkoli i szkół podstawowych, jednak w przyszłości jego zasięgiem objęte zostaną także szkoły średnie. Bardzo ważne w tym przedsięwzięciu jest szybkie zdiagnozowanie dzieci z rodzin trudnych wychowawczo oraz dzieci obcokrajowców o niskim statusie społecznym, celem wyrównania startu edukacyjnego.

Wszystkie gminy w Holandii zobowiązane są do przekazywania Ministerstwu Edukacji, Kultury i Nauki informacji na temat pracy szkół, ich osiągnięć oraz efektów kształcenia. Niezadowolające efekty niosą za sobą sankcje finansowe.

Zupełnie inną funkcję pełni **Inspektorat w Holandii** – Inspectie van het Onderwijs. Zajmuje się on przede wszystkim kontrolą funkcjonowania szkoły zgodnie z prawem i przepisami oświatowymi. Inspektorat sprawuje także nadzór finansowy nad wydatkowaniem pieniędzy przez szkoły na realizację programów i projektów edukacyjnych.

Inspekcja odbywa się w szkole co cztery lata, jednak w przypadku uchybień bądź osiągnięcia przez uczniów niezadowolających efektów kształcenia odbywa się znacznie częściej. Inspektorzy „szacują ryzyko”, zapoznają się ze szkolną dokumentacją oraz z wynikami uczniów na sprawdzianach zewnętrznym (CITO) i ocenami wewnętrznym, analizują skargi od rodziców i doniesienia mediów, obserwują lekcje, kontrolują efektywność pracy nauczyciela oraz badają klimat panujący w szkole. Ważnym aspektem w pracy inspektora jest rozmowa z nauczycielami,



PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

uczniami i ich rodzicami. W opinii dyrektorów inspekcja w szkole jest niezwykle stresująca, mimo, iż trwa tylko jeden dzień. Dyrektor wraz z nauczycielami w celu uniknięcia częstych inspekcji podejmuje liczne działania skierowane na osiągnięcia wyższych wyników nauczania.

Szkolny Inspektorat – School Inspections wprawdzie podlega pod Ministerstwo Edukacji, Nauki i Kultury, ale jednocześnie jest autonomiczny i niezależny w swoich działaniach, kreowaniu polityki oświatowej. Inspektorat nie wspomaga, ale przede wszystkim **kontroluje i nadzoruje szkoły**. Jego zadaniem jest sporządzanie dla Parlamentu Holenderskiego Raportu o stanie oświaty w Holandii. Obecnie trwają liczne debaty oraz dyskusje nad rolą Inspektoratu. Czy inspekcja ma pomóc rozwijać szkole się, wskazywać, w którym miejscu jest, czy może kontrola nadal powinna być podstawowym zadaniem inspektorów.

Bezpośredni nadzór nad szkołami sprawuje tzw. **Zarząd szkoły**. Jest to organ prowadzący, który zajmuje się sprawami administracyjnymi i zarządza podległą mu szkołą lub szkołami, reguluje sprawy kadrowe, ustala politykę dotyczącą programu nauczania i odpowiada za funkcjonowanie szkoły zgodnie z prawem.

Jak już wspomniałam, wszystkie holenderskie szkoły są autonomiczne i niezależne. Każda z nich czuwa nad jakością kształcenia. Szkoły są otwarte i elastyczne, a pełna autonomia wpływa na zmianę myślenia o edukacji, kreatywność i twórcze postawy nauczycieli. **Dyrektorzy** czuwają, by nauczyciele byli profesjonalni w swojej pracy i by systematycznie rozwijali swoje kompetencje zawodowe. W swoich decyzjach, a w konsekwencji w działaniach odpowiadają na potrzeby uczniów i ich rodziców. Każdego roku dyrektorzy przeprowadzają badania w zakresie poziomu zadowolenia swoich klientów czy też istniejącego klimatu w szkole. Systematycznie dokonywana jest autoewaluacja pracy nauczycieli. Szkoły podstawowe, celem podnoszenia jakości nauczania i kształcenia korzystają z testów zewnętrznych **CITO**, tj. Narodowego Instytutu Pomiaru Edukacji, mimo, iż nie mają takiego obowiązku. Ich pracy towarzyszy pogłębiona refleksja nad każdym uczniem, zaangażowanie oraz twórcza postawa.

Uczniom niedostosowanym społecznie czy też z zaburzeniami i deficytami rozwojowymi organizowana jest pomoc psychologiczno – pedagogiczna na terenie szkoły oraz poprzez współpracę z **ośrodkami wsparcia, ośrodkami dobroczynnymi, agencjami szkoleniowymi czy też instytucjami** do tego upoważnionymi.

Reasumując, na system zapewniania jakości składają się:

1. Działania rządu, który jest odpowiedzialny za stworzenie ogólnych ram i danie szkołom fizycznych uprawnień działania.
2. Agencja zajmująca się egzaminowaniem i dostarczające narzędzi i informacji zwrotnych – CITO.
3. Instytucje, typu PLATO zajmujące się szeroko pojętą diagnozą, ewaluacją i badaniami.
4. Szkoły, które są odpowiedzialne za wyniki i dobrą jakość kształcenia.



PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Oczywiście, szkoła holenderska także boryka się z licznymi problemami. Wymienić należy pewne trudności z uczniami wypadającymi z systemu szkolnego, problemy z asymilacją dzieci obcokrajowców licznie napływających do Holandii, problemy społeczno – kulturowe występujące w szkołach oraz niedobór nauczycieli.

Mimo powyższych uwag, problemów, z którymi boryka się Rząd Holandii niezaprzeczalny jest fakt, iż rozwinięta demokracja i autonomia państwa rzutuje na funkcjonowanie autonomicznych szkół oraz elastyczną i różnorodną ofertę edukacyjną. Takie działania ukierunkowane na wyższą jakość kształcenia, mimo iż sprawdzają się w Holandii, to związane są z nieustającą reformą systemu oświaty, celem dostosowania do zmieniającej się rzeczywistości i aktualnie istniejących potrzeb środowiska i warunków społeczno – ekonomicznych społeczeństwa. Efektem tego jest dobrze zorganizowany i efektywnie funkcjonujący system oświaty.

